

‘નિયમસાર’ ગાથા ૪૧.

णो खड्यभावटाणा णो खयउवसमसहावटाणा वा।
ओदड्यभावटाणा णो उवसमणे सहावटाणा वा।।४१।।

સ્થાનો ન ક્ષાયિકભાવનાં, ક્ષાયોપશમિક તણાં નહીં;
સ્થાનો ન ઉપશમભાવનાં કે ઉદયભાવ તણાં નહીં. ૪૧.

ગાથા સૂક્ષ્મ છે. શુદ્ધભાવનો અધિકાર છે. શુદ્ધભાવ, જે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય ત્રિકાળ, એમાં આ ચાર ભાવ પણ નથી. આહાહા...! વસ્તુ જે વસ્તુ છે એ પંચમપારિણામિક જ્ઞાયકભાવ સ્વરૂપ. એમાં ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ચાર ભાવનો પણ અંતરમાં અભાવ છે. આહાહા...! એ કહે છે.

ટીકા :- ‘ચાર વિભાવસ્વભાવોના સ્વરૂપકથન દ્વારા....’ આહાહા...! કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન એ ક્ષાયિકભાવ. એને અહીંયા વિભાવસ્વભાવ (કહ્યું છે). આહાહા...! વિભાવ એટલા

* પ્રક્ષોભ = ખળભળાટ [તીર્થંકરના જન્મકલ્યાણાદિ પ્રસંગે ત્રણે લોકમાં આનંદમય ખળભળાટ થાય છે.]

માટે કે એક સમયની પર્યાય છે. એ વિશેષભાવ છે, માટે તેને વિભાવ કહ્યો છે. એનાથી પણ ભગવાન તો ભિન્ન છે. સૂક્ષ્મ વાત છે, ભાઈ! સમ્યગ્દર્શનનો વિષય પંચમપારિણામિક સ્વભાવભાવ, એવી વસ્તુમાં 'ચાર વિભાવસ્વભાવોના સ્વરૂપકથન દ્વારા...' ચાર વિભાવસ્વભાવ. આહાહા...! પુણ્ય-પાપના ભાવ તો વિભાવ છે, પણ અહીં તો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ અને ક્ષાયિકને પણ વિભાવ કહ્યો. વિ-ભાવ નામ વિશેષભાવ. આહાહા...! એ વિશેષભાવનો પણ ત્રિકાળી જે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય છે, એ ચીજમાં આ ચાર ભાવનો અભાવ છે. આહાહા...! આવી ઝીણી વાત છે.

અહીં તો વૈરાગ્યની એકલી વાતું કરે, પણ વૈરાગ્ય-વૈરાગ્ય ક્યારે થાય છે? આહાહા...! એક સ્વરૂપ એક સમયમાં શુદ્ધન આનંદકંઠ પ્રભુ! શુદ્ધભાવ, એમાં ચાર ભાવનો અભાવ છે, એવી દૃષ્ટિ થાય ત્યારે સમ્યગ્દર્શન થાય છે. આહાહા...! અને સમ્યગ્દર્શન થાય છે, ત્યારે પુણ્ય અને પાપના ઉદયભાવથી વિરક્ત (થાય છે). મારામાં તો નથી. એ તો પહેલા આવ્યું. પણ ભાવથી પણ વિરક્ત થયો. વર્તમાન દશા નહિ. શું કહ્યું ? ઉદયભાવ જે છે... એમાં આવશે. રાગ-દ્વેષ આદિ ચાર ગતિ, એ આત્મામાં નથી. એ એક વાત. પણ જે આત્મામાં નથી એવી ચીજની દૃષ્ટિ થઈ ત્યારે પર્યાયમાં પણ પુણ્ય-પાપના વિકલ્પથી વિરક્તપણું થાય છે. આહાહા...! એનું નામ વૈરાગ્ય કહે છે. વ્યાખ્યા આકરી બહુ, બાપુ! આહા...!

આમ વૈરાગ્ય (કરે કે) આ કુટુંબ આમ છે ને તેમ છે. એ તો સ્મશાન વૈરાગ્ય છે. આહાહા...! સ્મશાન વૈરાગ્ય એટલે સમજો છો ? આ મડદા મરી જાય ત્યારે અહીં તો પ્રભુ! એક સમયમાં વર્તમાન પૂર્ણાનંદનો નાથ જ્ઞાયકભાવ, જેમાં પંચમપારિણામિકભાવનો ભેદ પણ જેમાં નથી. ભવી અને અભવી પંચમપારિણામિકનો ભાવ છે, એ પણ જેમાં નથી. આહાહા...! જેમાં ભવ્ય અને અભવ્યતાની યોગ્યતા એમ પણ અંતરમાં નથી. આહાહા...!

'ચાર વિભાવસ્વભાવ...' આહાહા...! એના 'સ્વરૂપકથન દ્વારા...' કહેવું છે શું? હેતુ શું છે ? એનું તાત્પર્ય શું છે? કે 'પંચમભાવના સ્વરૂપનું આ કથન છે.' આહાહા...! જેમાં- ભગવાનઆત્મામાં શરીર, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, કર્મ, જડ આદિ પદાર્થનો તો ત્રિકાળ અભાવ છે. પણ અહીંયા તો વર્તમાન ક્ષાયિક આદિ ભાવ પ્રગટ થયા હોય... આહાહા...! એનો પણ દ્રવ્યસ્વભાવમાં અભાવ છે. આહાહા...! જે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય પ્રભુ આત્મા છે. સમ્યગ્દર્શન પર્યાય છે, પણ એનો વિષય જે પંચમ સ્વભાવભાવ ધ્રુવ છે, એમાં સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયનો પણ અભાવ છે. અરે...! ક્ષાયિકભાવનો પણ અભાવ છે. આહાહા...! અરે...રે...!

એ 'ચાર વિભાવસ્વભાવોના સ્વરૂપકથન દ્વારા...' બહુ સૂક્ષ્મ ગાથા છે, ભાઈ! 'પંચમભાવના સ્વરૂપનું આ કથન છે.' હવે ચાર ભાવની વ્યાખ્યા (કરે છે). 'કર્મોના ક્ષયે જે ભાવ હોય તે ક્ષાયિકભાવ છે.' નીચે અર્થ છે. 'કર્મોના ક્ષયે = કર્મોના ક્ષયમાં;...' કર્મનો ક્ષય તો કર્મના કારણે થાય છે. એ તો સવારમાં આવી ગયું. પર નિરપેક્ષ પોતાની પર્યાય

પ્રગટ થાય છે. આહાહા...! એ કર્મનો ક્ષય થાય તો કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે, એવી અપેક્ષા નથી. આહાહા...! ફક્ત નિમિત્તનું કથન છે, જૂઠી વ્યવહારનયનું કથન છે. 'કળશટીકા'માં લીધું છે. આ 'કળશટીકા' છે ને ? એમાં જૂઠો વ્યવહારનય એવો શબ્દ લીધો છે. આહાહા...! આખી વાત જ ગજબ છે, બાપુ!

કહે છે, કે 'કર્મોના ક્ષયે...' સવારે કહ્યું હતું, કે પોતાની પર્યાયમાં પરનું નિમિત્ત અને નિમિત્તના અભાવની પણ અપેક્ષા નથી. સ્વદ્રવ્યની પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે, તે દ્રવ્યના અવલંબને થાય છે. એમાં પર ચીજની અપેક્ષા જ નથી. આહાહા...! પણ એ પરની અપેક્ષામાં પણ અહીંયા ક્ષાયિકભાવની પણ એમાં અપેક્ષા નથી. અને ક્ષાયિકભાવના આશ્રયથી પંચમભાવની પ્રાપ્તિ થાય છે, એમ પણ નથી. આહાહા...! અરે..રે...! અહીંયા તો હજી દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પડિક્કમણા, પૂજા કરો તો આગળ વધારો. એ તો બહુ વિપરીત દષ્ટિ છે. અરે..રે...! સમજાણું કાંઈ?

એ ઉદયભાવ છે એ તો વિકૃત ભાવ છે. એનો તો પોતામાં અભાવ જ છે, પણ અહીં તો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ અને ક્ષાયિક જે નિર્મળ પરિણામ છે, જે મોક્ષનો માર્ગ છે અને મોક્ષની પર્યાય છે. મોક્ષના માર્ગની પર્યાય છે એ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ. અને મોક્ષની પર્યાય છે એ ક્ષાયિક. મોક્ષના માર્ગની પર્યાય અને ક્ષાયિક મોક્ષની પર્યાયનો આત્મામાં અભાવ છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- પુદ્ગલમાં સદ્ભાવ છે? આત્મામાં નથી તો પુદ્ગલમાં સદ્ભાવ છે?

ઉત્તર :- એ વાત અહીં નથી. પરની અપેક્ષા રાખ્યા વિના પર્યાય છે તો પોતામાં, પણ એ પર્યાય દ્રવ્યમાં નથી.

મુમુક્ષુ :- પર્યાય પર્યાયમાં છે?

ઉત્તર :- પર્યાય પર્યાયમાં છે. અને પર્યાય પર્યાયમાં તો છે, પણ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય શું છે એ બતાવવું છે. સમ્યગ્દર્શન પ્રગટે છે... આહાહા...! ધર્મની પહેલી સીડી. ધર્મનું પહેલું સોપાન. એ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયનો વિષય ધ્રુવ ત્રિકાળ પંચમ સ્વભાવભાવ જે છે, એમાં સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયનો પણ અભાવ છે અને ક્ષાયિકભાવનો પણ એમાં અભાવ છે. આહાહા...! અંદર છે? લોકોએ સત્ય સાંભળ્યું નથી. આ ક્રિયા કરો, વ્રત કરો, તપ કરો, બાહ્ય ત્યાગ કરો. આહાહા...! હું પરનો ત્યાગ કરું છું એ માન્યતા જ મિથ્યાત્વ છે. કેમ કે પરનો ત્યાગગ્રહણ આત્મામાં છે જ નહિ. ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વશક્તિ. ભગવાનઆત્મામાં એક ગુણ એવો છે કે ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ(શક્તિ છે). પરનું ગ્રહણ અને પરના ત્યાગ રહિત પોતાનું સ્વરૂપ જ એવું છે. આહાહા...! એને ઠેકાણે એવી દષ્ટિ થઈ કે બાહ્યનો થોડો ત્યાગ કરે તો ધર્મ થાય. બાયડી છોડે, કુટુંબ છોડે, બ્રહ્મચર્ય પાળે. થઈ ગયો ધર્મ. ધૂળમાં પણ નથી.

મુમુક્ષુ :- પડિમા તો લે છે.

ઉત્તર :- એ પડિમા આદિ વિકલ્પ છે, પુણ્યબંધ છે અને માને ધર્મ એ તો મિથ્યાત્વની પુષ્ટિ છે.

મુમુક્ષુ :- મિથ્યાત્વ...

ઉત્તર :- મિથ્યાત્વનું પાપ છે. મહાપાપ મિથ્યાત્વ છે. એ પડિમાનો વિકલ્પ છે એ પણ પોતાના સ્વરૂપમાં નથી. અને પડિમાનો... તો સવારમાં આવી ગયું, કે રાગ જે પડિમાનો વિકલ્પ રાગ છે, એ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયમાં એની અપેક્ષા જ નથી. સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય પ્રગટ કરવામાં સ્વદ્રવ્યની અપેક્ષા છે. એ રાગની અપેક્ષા નથી. રાગના અભાવની પણ અપેક્ષા નથી. આહાહા...! આવી વાત છે. બહુ સૂક્ષ્મ વાત, ભાઈ! ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા એ જે ભાવમાંથી પ્રગટ થયા એ ભાવ અંદર શુદ્ધભાવ-શુદ્ધ(માંથી પ્રગટ થયા). આ પર્યાયની વાત નથી. આ શુદ્ધભાવ જે માથે અધિકાર લીધો, એ ત્રિકાળી ચૈતન્યપ્રભુ પરમપારિણામિકસ્વભાવ, પંચમ સ્વભાવભાવ પારિણામિકભાવ તેને અહીંયા શુદ્ધભાવ કહેવામાં આવ્યો છે. એવો પંચમ સ્વભાવ એવો શુદ્ધભાવ, એમાં આ ચાર વિભાવસ્વભાવ(નો અભાવ છે). આહાહા...!

રાગ-દ્વેષને વિભાવ કહે, ઉપશમને વિભાવ કહે, ક્ષયોપશમને વિભાવ કહે, અહીં તો ક્ષાયિકને વિભાવ કહ્યો. આહાહા...! વિભાવનો અર્થ વિશેષ અવસ્થા છે. વિશેષ અવસ્થા દ્રવ્યમાં સામાન્યમાં નથી. આહાહા...! એ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય છે. પ્રથમમાં પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન આત્માનો અનુભવ, એ સ્વદ્રવ્યની દૃષ્ટિથી અને સ્વદ્રવ્યના સ્વીકારથી થાય છે. એ કોઈ વર્તમાન રાગથી કે ઉદય ઉપશમથી ઉત્પન્ન થાય, સમકિત થાય (એમ નથી). એના આશ્રયથી પણ શુદ્ધિની વૃદ્ધિ નથી થતી. આહાહા...! અરે...! ક્ષાયિક સમકિત થયું હોય તો એના આશ્રયથી પણ શુદ્ધિની વૃદ્ધિ નથી થતી. આહાહા...! શુદ્ધિની વૃદ્ધિ તો ત્રિકાળી પંચમભાવ ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ એના અવલંબનથી અને એના આશ્રયથી શુદ્ધિની ઉત્પત્તિ અને શુદ્ધિની વૃદ્ધિ અને શુદ્ધિની પૂર્ણતા (થાય છે). શુદ્ધિની ઉત્પત્તિ એ સંવર-નિર્જરા. સમજાણું કાંઈ ? સંવર એ શુદ્ધિની ઉત્પત્તિ, નિર્જરા એ શુદ્ધિની વૃદ્ધિ, મોક્ષ એ શુદ્ધિની પૂર્ણતા, એ ત્રણનો દ્રવ્ય સ્વભાવમાં અભાવ છે. અરે...! હવે એમાં તો હજી સ્ત્રી મારી, પૈસા મારા, કુટુંબ મારું, ક્યાંય ધૂળ રહી ગઈ બહાર. આહાહા...! એ તો મિથ્યાત્વના પોષણ છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ફસાઈ ગયા એનું કરવું શું ?

ઉત્તર :- ફસાઈ ગયા એ તો માન્યતામાં ફસાણા છે. માન્યતામાં બધા ફસાણા છે. જે વસ્તુ એમાં નથી.. અહીંયા તો (કહે છે), ક્ષાયિકભાવ એમાં નથી. આહાહા...! એ (સ્ત્રી, પુત્ર) તો પરદ્રવ્ય છે. આ તો પોતાની જે પર્યાય ક્ષાયિક... આહાહા...! એ પણ પોતાના સ્વભાવમાં નથી. જ્યાં દૃષ્ટિનો વિષય બનાવવો છે ત્યાં તો ક્ષાયિકભાવ પણ નથી. આવી વાત છે, પ્રભુ! આકરી વાત છે, ભાઈ! આહાહા...! બસ, વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા સમ્યગ્દર્શન સરાગ છે એમ નથી. સમ્યગ્દર્શન વીતરાગી પર્યાય છે. એ પણ વીતરાગી પર્યાય ક્ષાયિકભાવથી

ઉત્પન્ન થઈ, તો પણ એ વીતરાગી પર્યાય ત્રિકાળી વીતરાગી સ્વભાવમાં નથી. આહાહા...! ક્યારેય સાંભળ્યું નથી, શેઠ! શેઠને પ્રેમ છે. છોડીને આવ્યા છે. વાત બહુ આકરી છે, બાપા! પ્રભુ! શું કરીએ?

અહીંયા તો ચાર વિભાવસ્વભાવમાં 'કર્મોના ક્ષયે...' હવે અહીંયા કહે છે કે તમે તો કહેતા હતા કે પોતાની પર્યાયમાં, કોઈપણ દ્રવ્યની પર્યાયમાં પરની પર્યાયના અભાવની અને ભાવની અપેક્ષા નથી. અહીં તો કર્મના ક્ષયની અપેક્ષા છે. એ તો બતાવવું છે. અંદર જે કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે, એ કર્મનો ક્ષય-નાશ થઈને, એ કર્મનો ક્ષય થઈને અકર્મ પર્યાય થાય છે. કર્મનો ક્ષય થતાં કેવળજ્ઞાન થાય છે એમ નથી. શું કહ્યું ? કેવળજ્ઞાનાવરણીય એક જડ પ્રકૃતિ છે, એનો નાશ.. નાશનો અર્થ? એ કર્મની પર્યાય છે, તો કર્મની પર્યાયનો વ્યય થાય છે અને અકર્મની પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે, એનું નામ ચાર ઘાતિકર્મનો નાશ કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! આવો માર્ગ હવે!

અહીં તો હજી દયા, વ્રત પાળે, ભક્તિ કરે, પૂજા કરે, પડિમા લઈ લ્યો, મૂળ ચીજના... આહાહા...! એકડાના ઠેકાણા નથી અને મીંડા. કોરે કાગળે મીંડા લાખ, કરોડ મીંડા ચડાવે એની સંખ્યામાં ગણતરી નથી થતી. કોરે કાગળે લાખ મીંડા કરે એ એક કહેવાય? એ એકડા વિનાના મીંડા છે. એમ પોતાનો શુદ્ધ ચૈતન્ય પ્રભુ! જેમાં ચાર ભાવનો પણ અભાવ છે, એનો અનુભવ થતાં જે સમ્યગ્દર્શન થાય છે એ વિના બધું થોથા છે. આહાહા...! આવી વાત છે, પ્રભુ! આહાહા...!

'સમયસાર' ૭૨ ગાથામાં તો આચાર્યોએ ભગવાન કહીને બોલાવ્યા છે. પ્રભુ! તારી પર્યાયમાં જે શુભ અને અશુભ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિ પૂજાના ભાવ આવે છે એ અશુચિ છે, મેલ છે. આહાહા...! ભગવાન અંદરમાં અતિ નિર્મળાનંદ છે. ભગવાનઆત્મા કહીને બોલાવ્યા છે. આહાહા...!

એકવાર તો નહોતું કહ્યું? નાટકમાં એવું કહ્યું હતું. (સંવત) ૧૯૬૪-૬૫ની સાલમાં. નાટક એવું હતું. અત્યારે તો નાટકમાં પણ ફેરફાર થઈ ગયા. લૌકિક નૈતિક જીવન (રદ્યા નહિ). આહાહા...! નાટકમાં એવું આવ્યું હતું. પુત્રને (માતા) ઝુલાવતી હતી. 'વડોદરા' રાત્રે નાટક જોવા ગયા હતા. બેટા! નિર્વિકલ્પો. એ આપણે 'સમયસાર'માં છે. 'સમયસાર' છે ને? 'જયસેનાચાર્ય'ની ટીકા. 'જયસેનાચાર્ય'ની ટીકામાં છે કે બંધના નાશનો ઉપાય શું? એમ કહ્યું હતું. સમજાણું કાંઈ? 'સમયસાર' પણ નથી? 'સમયસાર' પણ નથી. છે? ક્યાં છે? 'સમયસાર'. મળ્યું? બંધ અધિકાર છે ને? એમાં આવ્યું છે. પુસ્તકમાં ચિહ્ન કર્યા છે. આવ્યું જુઓ!

'बंधो भणितः स च हेयस्याशेषस्य नरकादिदुःखस्य कारणत्वद्धेयः। तस्य बंधस्य विनाशार्थं ते बंधना नाशने माटे. संस्कृत છે. વિશેષ ભાવના આ. 'सहजशुद्धज्ञानानंदैकस्वभावोऽहं'

ત્રણ જગ્યાએ છે. અહીંયા બંધ અધિકારમાં છે, સર્વવિશુદ્ધ અધિકારમાં છેલ્લે છે અને 'પરમાત્મપ્રકાશ'માં છેલ્લે છે. સમ્યગ્દષ્ટિની કેવી ભાવના છે? આહાહા...! સહજ સ્વભાવિક ત્રિકાળ. શુદ્ધ જ્ઞાનાનંદ એક સ્વભાવ. પર્યાય પણ નહિ. આહાહા...! બાર ભાવનામાં પણ આ ભાવના કરવી. આહાહા...! સહજ, શુદ્ધ, જ્ઞાનાનંદ એક સ્વભાવ. ભેદ પણ નહિ. આહાહા...! જેમાં ક્ષાયિક, ઉપશમ આદિની પર્યાય પણ નથી. એક કહ્યું ને? એક સ્વભાવ. 'નિર્વિકલ્પોહં' એ તો નાટકમાં પણ કહ્યું હતું. ચાર બોલ યાદ રહ્યા. ચોપડી પણ લીધી હતી. પણ ઘણાં વર્ષ થઈ ગયા. (સંવત) ૧૯૬૪-૬૫. ૭૦ વર્ષ પહેલાની વાત છે. તમારે ત્યાં શું કહે? સત્તર. દુકાનનો માલ લેવા 'વડોદરા' ગયા હતા, તો રાત્રે નાટક જોવા ગયા હતા. ત્યાં એક સ્ત્રી આ બોલતી હતી. નિર્વિકલ્પો બેટા! આહાહા...! અહીંયા આ શબ્દ પડ્યો છે. તે દિ' તો આ ક્યાં જોયું હતું.

'નિર્વિકલ્પોહં' સમ્યગ્દષ્ટિજીવ પોતાના આત્માને 'નિર્વિકલ્પોહં' (એમ ભાવે છે). હું તો અભેદ છું. વિકલ્પ પણ નહિ, ભેદ નહિ. 'ઉદાસીનોહં' 'ઉદાસીનોહં'. મારું આસન તો પર્યાય અને રાગથી ભિન્ન દ્રવ્યમાં છે. પરથી ઉદાસીન છું. પર્યાયથી ઉદાસીન છું. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? મારો દ્રવ્યસ્વભાવ છે એ ઉદાસીન-ઉદાસ આસન. પર્યાયમાં એનાથી ઉદાસીન થઈ દ્રવ્યમાં આસન એ મારું આસન છે. સૂક્ષ્મ વાત છે, ભગવાન! છે?

'નિરંજનનિજશુદ્ધાત્મ' નિરંજન-મારામાં અંજન નથી. 'નિજશુદ્ધાત્મસમ્યક્શ્રદ્ધાન-જ્ઞાનાનુષ્ઠાનરૂપનિશ્ચયરત્નત્રયાત્મક' નિશ્ચયરત્નત્રયસ્વરૂપ. 'નિર્વિકલ્પસમાધિસંજાત' એવી નિર્વિકલ્પ સમાધિથી ભગવાનઆત્માના દર્શન થાય છે. સમ્યગ્દર્શન એનાથી થાય છે. આહાહા...! 'વીતરાગસહજાનંદરૂપસુખાનુભૂતિમાત્રલક્ષણેન' આહાહા...! એ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિથી આત્માનો પત્તો નથી લાગતો.

અહીં તો કહે છે, 'વીતરાગસહજાનંદરૂપસુખાનુભૂતિ' -સુખનો આનંદનો અનુભવ. એ 'માત્રલક્ષણેન સ્વસંવેદનજ્ઞાનેન સંવેદ્યો ગમ્ય:' હું તો સ્વસંવેદનજ્ઞાનથી સ્વ સંવેદ્ય છું. એના સ્વ-પોતાનો પોતાથી અનુભવ થાય, એ સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષથી હું અનુભવગમ્ય છું. એમાં હું ગમ્ય છું. બીજી રીતે ગમ્ય નથી થતો. આહાહા...! સંસ્કૃત છે. અહીં તો હજારો શ્લોકો, કરોડો શ્લોકો પહેલા જોયા છે. દુકાનમાં પણ સેંકડો જોયા હતા. સાંભળવાથી જે જ્ઞાન થાય એનાથી પણ હું ગમ્ય નથી થતો. આહાહા...! પ્રભુ! તારી મહિમા તો જો, તારી મોટપ તો જો. આહાહા...! એ રાગથી ગમ્ય નથી, પર્યાયથી ગમ્ય નથી. પર્યાયના લક્ષથી અને આશ્રયથી ગમ્ય નથી. આહાહા...! બે ઠેકાણે છે. 'જયસેનાચાર્ય'ની ટીકા સંસ્કૃત ટીકા છે.

'સંવેદ્યો ગમ્ય: પ્રાપ્ય:' એ સ્વસંવેદનથી હું પ્રાપ્ત છું. ત્રણકાળ, ત્રણલોકમાં બીજા કોઈ ઉપાયથી હું પ્રાપ્ત થતો નથી. આહાહા...! 'ભરિતાવસ્થોઽહં' શું કહે છે? ભરિત અવસ્થા શબ્દ પડ્યો છે. ત્યાં અવસ્થા પર્યાય ન લેવી. ભરિત અવસ્થ-નિશ્ચયથી ભરેલો. પૂર્ણ અવસ્થાથી

ભરેલો હું છું. દ્રવ્યસ્વભાવ. શબ્દ એમ છે-‘મરિતાવસ્થોઽહં’. ભરિત અવસ્થા એટલે પર્યાય ન લેવી. અવસ્થ-નિશ્ચય ભરિત પૂર્ણ ભરેલો એ હું છું. આહાહા...! ત્રણ ઠેકાણે આ ટીકા આવે છે. અમે તો ઘણીવાર જોયું છે ને. (સંવત) ૧૯૭૮ની સાલમાં ‘સમયસાર’ મળ્યું. ૧૯૮૨માં તો ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’ (મળ્યું). સંપ્રદાયમાં વ્યાખ્યાન વાંચતા હતા. લોકો સાંભળતા હતા. અમારી પ્રસિદ્ધિ ઘણી હતી ને! બધા સાંભળતા હતા. કોઈ એમ ન કહી શકે કે શ્વેતાંબરમાં.... સત્ય છે એની વાત મૂકે. હજારો માણસ (આવતા). આહાહા...!

‘રાજકોટ’માં ત્રણ-ત્રણ હજાર માણસ. (સંવત) ૧૯૮૮ની સાલ. કેટલા વર્ષ થયા? ૧૧ ને ૩૫. ૪૬ વર્ષ પહેલા વ્યાખ્યાન વાંચતા હતા. ‘રાજકોટ’માં બે-અઢી હજાર સ્થાનકવાસીના ઘરની વસ્તી છે. એમાં અમે વ્યાખ્યાન વાંચતા હતા ત્યારે ત્રણ-ત્રણ હજાર માણસ આવતા. ૧૯૮૮ની સાલ. એક કલાક, દોઢ કલાક ચાલે તો મોટર અને ગાડીના ઠાઠ જામી જાય. ‘રાય...’ વાંચતા હતા. પરદેશી રાજાનો ... અજ્ઞાની. પછી આત્મજ્ઞાન થયું એની વાત બહુ લાંબી છે. ત્રણ હજાર માણસ, બે હજાર ઘર. બહુ માણસો. અમે તો ત્યાં પણ આ કહેતા હતા. પણ થોડું. શ્વેતાંબરના શાસ્ત્ર કલ્પિત છે એમ.

અહીં (કહે છે), ‘મરિતાવસ્થોઽહં’. રાગ, દ્વેષ, મોહ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, પંચેન્દ્રિય વિષયના વ્યાપાર, એનાથી હું રહિત છું. ‘મનોવચનકાયવ્યાપાર---ભાવકર્મ-દ્રવ્યકર્મ-નોકર્મ-ચ્યાતિ-પૂજા-લાભ’ એનાથી રહિત છું. ‘દષ્ટશ્રુતાનુભૂતભોગાકાંક્ષારૂપ’ દેખેલા, સાંભળેલા, અનુભવેલા ભોગની આકાંક્ષારૂપ. ‘નિદાનમાયામિથ્યાશત્યત્રયાદિસર્વવિભાવપરિણામરહિતઃ શૂન્યોઽહં’ આહાહા...! ‘જગત્રયે’ ત્રણલોકમાં હું આવો છું. આહાહા...! જ્યાં જ્યાં હું છું ‘જગત્રયે’ શબ્દ પડ્યો છે. ત્રણલોકમાં અને ‘કાલત્રયે’ ત્રણકાળમાં. ત્રણલોકમાં અને ત્રણકાળમાં. ‘મનોવચનકાયૈઃ કૃતકારિતાનુમતૈશ્ચ શુદ્ધનિશ્ચયેન’ હું આવો છું. ‘તથા સર્વે જીવાઃ ઇતિ’ સર્વ જીવ એવા છે. આહાહા...!

સમ્યગ્દષ્ટિ પોતાની આવી ભાવના કરે છે એ સમયે પણ સર્વ જીવ આવા છે એમ જાણે છે. ભગવાન બધા આત્મા (આવા છે). પાઠ છે, જુઓ! ‘સર્વે જીવાઃ ઇતિ નિરંતર ભાવના કર્તવ્યા’ તો પછી ખાવું, પીવું ક્યારે? આહાહા...! નિરંતર ભાવના (ભાવવી). ‘સમયસાર’ની ‘જયસેનાચાર્ય’ની ટીકા છે. લાલ પૂંઠાવાળું ‘જયસેનાચાર્ય’ની ટીકાવાળું. ‘જયસેનાચાર્ય’ની ટીકામાં છે. બે જગ્યાએ છે. ત્રણકાળ, ત્રણલોકમાં મન, વચન, કાયા કૃત, કારિત, અનુમોદનથી રહિત હું તો ત્રિકાળ શુદ્ધ ચિદાનંદ આત્મા છું. આહાહા...!

એ અહીં કહ્યું. ‘કર્મોના ક્ષયે જે ભાવ હોય તે...’ ભાવ છે તો ખરો. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન આદિ ક્ષયથી હોય ખરા, પણ ક્ષયની અપેક્ષાનું નિમિત્તથી કથન છે. બાકી ઉત્પન્ન થવામાં કોઈ પરની અપેક્ષા નથી. પણ લોકોને ટૂંકામાં સમજાય માટે કહે કે કર્મના ક્ષયથી કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે.

‘કર્મોના ક્ષયોપશમે જે ભાવ હોય તે ક્ષાયોપશમિકભાવ છે. કર્મોના ઉદયે જે ભાવ હોય તે ઔદયિકભાવ છે. કર્મોના ઉપશમે જે ભાવ હોય તે ઔપશમિકભાવ છે. સકળ કર્મોપાધિથી વિમુક્ત એવો, પરિણામે જે ભાવ હોય તે...’ આહાહા...! સકળ પરિણામથી રહિત હોય તે પારિણામિકભાવ હું છું, આહાહા...! હજી પારિણામિકભાવ સાંભળ્યો ન હોય. અહીંયા પારિણામિકભાવ લેવો છે. બાકી તો પારિણામિકભાવ પાંચે દ્રવ્યમાં છે. પારિણામિકભાવ આત્મા સિવાય પાંચે દ્રવ્યમાં છે. પણ અહીંયા પારિણામિકભાવનો અર્થ કહીને જ્ઞાયકભાવ જે છઠ્ઠી ગાથામાં લીધો. ‘ण वि होदि अप्पमतो ण पमतो’ પહેલા ગુણસ્થાનથી છઠ્ઠા ગુણસ્થાન સુધી પ્રમત્ત અને સાતમાથી તેરમા ગુણસ્થાન સુધી અપ્રમત્ત, એ બન્ને હું નથી. આહાહા...! પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત અવસ્થા મારામાં નથી. એ પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત અવસ્થાથી ભિન્ન મારી ચીજ જ્ઞાયકભાવ છે. જે અહીંયા પારિણામિક કલ્પો એ. આહાહા...! આવી વાત! લોકોને મૂળ ચીજ ઉપર લક્ષ જ ગયું નથી. ઉપર ઉપરથી બધું (કર્તુ). આહાહા...!

‘એવો, પરિણામે જે ભાવ હોય...’ ચાર ભાવથી રહિત ‘જે ભાવ હોય તે પારિણામિકભાવ છે.’ પારિણામિક એવો શબ્દ લીધો છે. સંસ્કૃતમાં ‘જયસેનાચાર્યે’ પરિણામ લખ્યું છે. પરિણામ. ‘પંચાસ્તિકાય’ની પદ ગાથામાં ચાર ભાવનો અર્થ કરતાં, પારિણામિકનો પરિણામ શબ્દ લીધો છે. પરિણામ એટલું લીધું છે. એ પરિણામનો અર્થ આ-પારિણામિકભાવ. સહજ સ્વભાવ. આહાહા...! જેની શરૂઆત નથી, જેનો અંત નથી, જેમાં આદિ-અંતવાળી પર્યાયનો અભાવ છે. કેવળજ્ઞાન પણ સાદિઅનંત છે. આહાહા...! ક્ષાયિકસમકિત પણ સાદિઅનંત છે. એ પર્યાયનો પણ ત્રિકાળમાં અભાવ છે. આહાહા...! ગજબ વાત છે. અરે...! દુનિયા ક્યાં પડી છે અને પ્રભુનો માર્ગ ક્યાં છે. આહાહા...! અને જેમાં ભવનો અંત ન આવે પ્રભુ! એમાં ભવ મળે એ ક્યાં મળશે? ક્યાં જશે? ચોરાશી લાખ યોની પડી છે. આહાહા...!

અહીંયા કહે છે કે પ્રભુ! તારો સ્વભાવ એવો છે, કે જેમાં આ ચાર ભાવનો પણ અભાવ છે. છે? ‘આ પાંચ ભાવોમાં,...’ હવે ખુલાસો કરે છે. ‘ઔપશમિકભાવના બે ભેદ છે, ક્ષાયિકભાવના નવ ભેદ છે, ક્ષાયોપશમિકભાવના અઠાર ભેદ છે, ઔદયિકભાવના એકવીશ ભેદ છે, પારિણામિકભાવના ત્રણ ભેદ છે. હવે, ઔપશમિકભાવના બે ભેદ આ પ્રમાણે છે : ઉપશમસમ્યક્ત્વ અને ઉપશમચારિત્ર.’ આહાહા...! પ્રથમ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થાય છે એ ઉપશમ. પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન થાય છે એ ઉપશમ. પછી ક્ષયોપશમ થઈને ક્ષાયિક થઈ જાય છે. સમજાણું કાંઈ? પણ કહે છે, કે ઉપશમ સમકિત જે છે, એ ઉપશમભાવ છે, એ મારા ત્રિકાળમાં નથી. જે ઉપશમભાવથી પત્તો લાગ્યો, ઉપશમભાવથી ભગવાન અંદર કેવો છે એનો પત્તો લાગ્યો, એ ઉપશમભાવથી પત્તો લાગ્યો એ એની ચીજમાં નથી. આવી વાત છે, પ્રભુ! આહાહા...!

૭૨ ગાથામાં ભગવાન તરીકે બોલાવ્યો છે ને? ત્રણ વાર ભગવાન કહ્યું છે. પ્રભુ! ભગવંત!

પુણ્ય-પાપ મલિન ભાવ છે, એનાથી તું ભિન્ન નિર્મળાનંદ ભગવાન છે ને? પ્રભુ! તારી દષ્ટિ ક્યાં છે? આહાહા...! શુભઅશુભાવ પ્રભુ! જડ છે ને. એમ ૭૨ ગાથામાં કહ્યું. જડ છે ને? તું તો ચૈતન્ય છો ને નાથ! એનાથી ભિન્ન તારી ચીજ અંદર છે. ભગવાન! એમ કહ્યું છે. ત્રણ વાર ભગવાન કહ્યું છે. અશ્ચુચિથી ભિન્ન ભગવાન, જડથી ભિન્ન ભગવાન અને પુણ્ય-પાપના ભાવ દુઃખરૂપ છે, એનાથી રહિત ભગવાનઆત્મા છે, એમ લીધું છે. સમજાણું કાંઈ?

‘સમયસાર’ના વ્યાખ્યાનની શરૂઆત સંપ્રદાયમાં કરી હતી. (સંવત) ૧૯૯૦નું ચોમાસું ‘રાજકોટ’માં હતું ને? પહેલા ૧૯૮૯ ની સાલ. ત્રણ-ત્રણ હજાર. શું કહેવાય એ? સદરમાં ચોમાસુ હતું. ૧૯૯૦ની સાલ. કેટલા વર્ષ થયા? ૧૦ અને ૩૫. ૪૫. ત્યાં એ ‘સમયસાર’ બપોરે વ્યાખ્યાનમાં વાંચ્યું હતું. અમારી ઉપર લોકોને પ્રેમ ઘણો હતો ને! નાની ઉંમર, દીક્ષા લીધી, શરીરમાં પણ સુંદરતા દેખાય. આ તો ૯૦ વર્ષ થયા. આહાહા...! દીક્ષા લીધી ત્યારે સાડી ત્રેવીસ વર્ષની ઉંમર હતી. અમને જોઈને કહે, આ દીક્ષા લે છે, અર...ર...! પરિષદ કેમ સહન કરશે. રાજકુમાર જેવું શરીર છે. જ્ઞાનગીમાં કહેતા હતા. અમારે તો ભાઈ દીક્ષા લેવી છે. ‘સમયસાર’ સંપ્રદાયમાં જ વાંચ્યું હતું. ૧૯૯૦ની સાલ હતી. ‘રામજીભાઈ’ હતા. પછી ‘જામનગર’ વાંચ્યું હતું. એ સાચી વાત. ૯૯ ગાથા સુધી પહેલા સંપ્રદાયમાં વાંચ્યું. સ્થાનકવાસી સંપ્રદાયના અપાશ્રયમાં. અને પછી ૧૦૦ ગાથાથી ‘જામનગર’માં વાંચ્યું.

‘જામનગર’માં એક છ લાખનું સોલેરિયમ છે. એના ડોક્ટર હતા એ સાંભળવા આવતા હતા. ‘પ્રાણભાઈ’. માસિક અઢી હજારનો પગાર. તે દિ’ હોં! માસિક અઢી હજારનો પગાર. સાંભળવા આવતા. (એક દિવસ કહ્યું), મહારાજ! અહીંયા પધારજોને. સોલેરિયમ છે. છ લાખ રૂપિયાનો એક સંચો. એ આખા સંચાને ચલાવે. એના છોકરાને ગુમડું થાય ને? ગુમડું કહેવાય ને? શું કહે ? ગુમડા ઉપર સૂર્યના કિરણ મુકે. તો જે બાજુ કીરણ નમે એ બાજુ આખો સંચો ફેરવે. છ લાખનો સંચો. એ વખતના છ લાખ. આહાહા...! ૧૯૯૦ની સાલ. સંચાની કિંમત પણ વધી ગઈ. (એ કહે), તમારે ન્યાય માટે કામ આવશે. સૂર્યના કિરણ લગાવતા હતા તો એનું ગુમડું.. ગુમડાને શું કહ્યું? ફોડા. ગુમડું મટી જાતું હતું. બાળક ઉપર સૂર્ય કિરણ સીધા મુકતા હતા. અહીંયા કહે છે, કે સીધા કિરણ તારી ક્ષાયિકભાવ આદિ સ્વભાવની પર્યાય, એ કિરણ છોડી દે એમાં. આહાહા...! બધું જોયું હતું ત્યાં. ડોક્ટર બતાવવા આવ્યા હતા. ડોક્ટર સ્થાનકવાસી હતા. અમારી ઉપર તો બધાને પ્રેમ હતો ને. આહાહા...!

કહે છે, કે ઉપશમભાવરૂપી જે સમ્યગ્દર્શનનું કિરણ પ્રગટ્યું એ ઉપશમભાવ પોતાના દ્રવ્યમાં નથી. આહાહા...! આવો છે પ્રભુ! અને ઉપશમચારિત્ર. અગિયારમાં ગુણસ્થાન સુધી ઉપશમચારિત્ર હોય છે. કષાયનો ઉદય બિલકુલ ન રહે. અગિયારમાં ગુણસ્થાને ઉપશમચારિત્ર હોય છે. પૂર્ણ ચારિત્રની શાંતિ. એ ઉપશમચારિત્ર પણ ત્રિકાળ દ્રવ્યમાં નથી. આહાહા...! ‘શાંતિભાઈ’! આ તમારા બધા ઝવેરાતમાં અને હીરામાં ક્યાં છે? કોઈ હમણાં આવ્યું હતું

કે અમે 'શાંતિભાઈ'ને ત્યાં કામ કરીએ છીએ. કોણ હતું? કો'ક કામ કરતું હતું ને? આપણો માણસ. તમારો દીકરો, નહિ? આવ્યો હતો ને? 'પરમાત્મપ્રકાશ' એ કહેતો હતો કે હું 'શાંતિભાઈ'ને ત્યાં કામ કરું છું. 'પરમાત્મપ્રકાશ' પહેલા આવ્યો હતો. એણે કહ્યું હું 'શાંતિભાઈ'ને ત્યાં કામ કરું છું. 'શાંતિભાઈ' મોટા ગૃહસ્થ છે. ૨૫-૩૦ માણસ તો હીરા ઘસવા આવે છે. એક-એક માણસને પાંચસો-પાંચસો તો મળતા હશે કે વધારે મળતા હોય, આપણને કાંઈ ખબર નથી. અમે દુકાનમાં થોડી વાર ગયા ત્યારે બધા આવ્યા હતા. વીસ-પચીસ માણસ. એક એકને મહિનાના પાંચસો, એવા પચીસ માણસો હતા. એ બધી ધૂળ છે. એ પુદ્ગલનો તો પ્રભુ! તારામાં અભાવ છે. અરે...! પુદ્ગલનો તો અભાવ છે પણ અહીં તો ઉપશમભાવનો પણ તારામાં અભાવ છે. આહા...! તારે કોને માનવું છે? નાથ! પ્રભુ! તું કોણ છો? આહાહા...!

કહે છે, કે ઉપશમભાવ પણ એમાં નથી. પછી ક્ષાયિકભાવના બે ભેદ. ક્ષાયિકસમકિત. છે? ક્ષાયિકસમકિત જે તીર્થંકરગોત્ર બંધાય છે. શ્રેણિકરાજા. શ્રેણિકરાજા ક્ષાયિકસમકિતી હતા. એના છોકરાએ ભલે જેલમાં નાખ્યા હતા. અને જેલમાં નાખ્યા પછી જેલ તોડવા આવ્યો. એની મા પાસે ગયો અને કહ્યું, મેં આમ કર્યું. અર...ર...! તેં શું કર્યું? બેટા! તારો જન્મ થયો ત્યારે મેં તો ફેંકી દીધો હતો. મારા સ્વપ્નમાં આવ્યું કે આ છોકરો શ્રેણિકરાજાનું કાળજું ખાય છે. એટલે તું જન્મ્યો ત્યારે ઉકરડા... ઉકરડાને શું કહે છે? કૂડા. ત્યાં નાખી દીધો હતો. ત્યાં કૂડા... કૂડા કહે ને? મરઘા-મરઘા. તો મરઘાએ... રાજકુમાર, જન્મનો પહેલો દિવસ. રાણીએ નાખી દીધો. એ કૂડા ચાંચ મારે અને પરુ નીકળે ને રાડે રાડ પાડીને રોવે. હજી એક દિવસનું બાળક. શ્રેણિકરાજા. ચેલણા પાસે અરે...! શું થયું? બાળકને ફેંકી દીધું. અરે...! કેમ? સ્વપ્નમાં એમ આવ્યું હતું, કે તમારું કાળજું ખાય છે. અરર...! એમ ન કરવું જોઈએ. ક્યાં નાખ્યો છે? શ્રેણિક ત્યાં ગયા. આહાહા...! એને પીડા થતી હતી ને? બે દિવસનું બાળક હતું. અરે...! તારા પિતાએ તો આમ કર્યું. તેં આ શું કર્યું? આહાહા...! આ બન્યું છે કે નહિ? ત્યાં ગયા. કોણિક ત્યાં (જેલમાં) ગયો. હથિયાર લઈને તોડવા ગયો. પણ એણે (શ્રેણીકરાજાએ) એમ જોયું અને ખ્યાલ આવ્યો કે આ મારવા આવ્યો છે. એ જ્ઞાનની ભૂલ કોઈ અજ્ઞાન નથી. સમજાણું કાંઈ? અંદરમાં ભેદજ્ઞાન છે એમાં ખ્યાલ આવ્યો કે આ મારવા આવ્યો. મારવા નહોતો આવતો. ... ખ્યાલમાં એમ આવ્યું તો એ ખ્યાલ અજ્ઞાન નથી. એ જ્ઞાનની ક્ષયોપશમની ભૂલ છે, એ તો થાય છે. આહાહા...! છતાં ક્ષાયિક સમકિતમાં જરીયે ફેર નથી. આહાહા...! જે ક્ષાયિક મળ્યું છે એ કેવળજ્ઞાન લઈને સિદ્ધમાં પણ એ જ ક્ષાયિક સમકિત રહેશે. આહાહા...! અત્યારે નરકમાં છે. આગામી ચોવીશીમાં પહેલા તીર્થંકર થશે. આગામી ચોવીશીમાં. પછી મોક્ષ થઈ જશે. ત્રણ જ્ઞાન અને ક્ષાયિકસમકિત લઈને માતાના પેટમાં આવશે. પછી જન્મ થશે, પછી દીક્ષા લેશે અને તીર્થંકર થશે. આહાહા...!

એની આવી ભૂલી થઈ. એ મારવા આવે છે. મને જેલમાં નાખ્યો છે. જેલમાં નાખી દીધો છે તો મને મારવા આવે છે. હીરો ચૂસી લીધો. આંગળીમાં મોટો હીરો પહેરેલો. મોટું રાજ હતું ને? દેહ છૂટી ગયો. હીરો ચૂસી લીધો, આપઘાત થયો તો પણ ક્ષાયિક સમકિતમાં દોષ નથી. શેઠ!

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- એની માટે તો કહેવાય છે. આહાહા...! ક્ષાયિક સમકિતનો દોષ નથી એ ચારિત્રનો દોષ છે. બીજા ગુણનો દોષ બીજા ગુણને નુકસાન કરે એમ હોતું નથી. આહાહા...! એ ચારિત્રદોષ છે. ક્ષાયિક સમકિતને બિલકુલ ભેદ નથી. આહાહા...!

અહીં કહે છે એ ક્ષાયિક સમકિત પણ આત્મામાં નથી. છે? ક્ષાયિકભાવના બે ભેદ : એક ક્ષાયિક સમકિત. એ આત્મામાં નથી, દ્રવ્યમાં નથી. જ્યાં દષ્ટિ લગાવવી છે.. આહાહા...! અને જેની દષ્ટિથી સમ્યગ્દર્શન થાય છે એ ચીજમાં તો ક્ષાયિક સમકિત પણ નથી. અરે...! પ્રભુ! આહાહા...! એવી ચીજ અંદર ચૈતન્ય હીરલો. જેમ હીરામાં પાસા ઘણાં હોય છે એમ અનંતગુણના પાસા અંદર ભર્યા છે. પૂર્ણાનંદ પ્રભુ!

ક્ષાયિક સમકિત છે. ક્ષાયિકનો એક ભેદ એ પણ એમાં નથી. વસ્તુ દ્રવ્યમાં પર્યાય નથી. આહાહા...! ઉપર તરે છે, સવારે આવ્યું હતું. પર્યાય દ્રવ્યમાં ઉપર તરે છે. ચાહે તો ક્ષાયિકભાવ હોય તો પણ એ પર્યાય દ્રવ્યની ઉપર તરે છે. આહાહા...! દ્રવ્યમાં પ્રવેશ નથી કરતી, પ્રભુ! તું એટલો મોટો છે, તારી એટલી મોટપ છે કે ક્ષાયિક પર્યાય અને કેવળજ્ઞાનની પર્યાય પણ તારી અંદર પ્રવેશ નથી કરતી, ઉપર ઉપર તરે છે. અરે...! આવું પરમાત્માનું સત્! ત્રિલોકનાથ તીર્થંકર એવું દિવ્યધ્વનિ દ્વારા સભામાં સંભળાવ્યું છે, એ આ ‘કુંદકુંદાર્યાય’ લઈને આવ્યા છે. આ પુસ્તક માટે તો એમ કહ્યું, કે મેં મારી ભાવના માટે બનાવ્યું છે. છેલ્લી ગાથા છે. છેલ્લી ગાથા છે ને? ૧૮૭.

‘ણિયભાવણાણિમિત્તં’ છેલ્લી ૧૮૭ ગાથા. પાનું ૩૭૧. છે? ‘ણિયભાવણાણિમિત્તં’ ‘ણિયભાવણાણિમિત્તં’ મારી ભાવનાને કારણે. લોકો સમજે કે ન સમજે એ કારણે નહિ. આહાહા...! ‘ણિયભાવણાણિમિત્તં’ આહાહા...! ‘મણ કદં’ આ ‘સમયસાર’, ‘પ્રવચનસાર’, ‘પંચાસ્તિકાય’, ‘અષ્ટપાહુડ’માં પણ મેં આ કર્યું એવો શબ્દ ક્યાંય નહિ હોય. ‘વોચ્છામિ’ કહ્યું છું. મારે માટે કર્યું છે એવું ક્યાંય નથી. આ તો મારે માટે બનાવ્યું છે. આહાહા...! છદ્દે-સાતમે ગુણસ્થાને ભાવલિંગી સંત. આહાહા...! એકાદ ભવ કરીને કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે જવાના છે. અત્યારે વૈમાનિકમાં સ્વર્ગમાં ગયા છે. ત્યાંથી નીકળીને મનુષ્ય થઈને કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે જવાના છે. એ કહે છે કે, આ ‘નિયમસાર’ મારી ભાવના માટે મેં બનાવ્યું છે. આહાહા...! એ ભાવનામાં એમ કહે છે ને? ‘ણિયભાવણાણિમિત્તં મણ કદં’ મેં કર્યું. ‘ણિયમસારણામસુદં ણચ્ચા જિણોવદેસં’ જિનનો ઉપદેશ બરાબર સમજીને. મેં આ કહ્યું છે

પણ જિનના ઉપદેશને બરાબર સમજીને. છે? ‘णच्चा जिणोवदेसं पुक्कावरदोसणिम्मुक्कं’ પૂર્વાપર દોષથી રહિત છે. પહેલા કંઈક કહ્યું અને પછી કંઈક કહે એવો વિરોધ અહીં નથી. આહાહા..!

‘ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વ, યથાખ્યાતચારિત્ર...’ આહાહા..! અગિયારમે અને બારમે ગુણસ્થાને યથાખ્યાત. યથાખ્યાતનો અર્થ? યથા પ્રસિદ્ધ. જેવા સ્વરૂપની રમણતા જેવી ચારિત્રની શક્તિ છે, એવી પર્યાયમાં યથાખ્યાત-જેવું ચારિત્ર સ્વભાવમાં છે એવું પર્યાયમાં પ્રગટ થઈ ગયું. આહાહા..! યથાખ્યાત. જેવું છે એવી પ્રસિદ્ધિ પર્યાયમાં ચારિત્ર-અંતરની અકષાયભાવની રમણતા પૂરી થઈ ગઈ. યથાખ્યાતચારિત્ર એ પણ આત્મામાં દ્રવ્યમાં નથી. આહાહા..! અરે..રે..! હજી તો અહીં આ શરીર મારું નહિ એ કહેવામાં પરસેવા ઉતરે. આહાહા..! દયા, દાનનો રાગ મારો નથી. અરે..રે..! આ કોનું છે? જડનું છે. પ્રભુ! સાંભળ તો ખરો. એ પણ વિકાર છે. વિકારની તો ગંધ પણ અંદરમાં નથી. પણ નિર્વિકારી પર્યાય ક્ષાયિક ચારિત્ર અને ક્ષાયિક સમક્રિત, એની પણ અંદર ગંધ નથી. આહાહા..! એ તો પંચમભાવ આનંદનો નાથ પ્રભુ! અનંતગુણનો સંગ્રહાલય. મોટું ગોદામ હોય છે ને? ગોદામ. અમે તો બધું જોયું છે ને.

માલ લેવા ‘મુંબઈ’ જતા હતા. તો એક ગોદામ જોયું હતું, જેમાં કેસરના ડબ્બા, હજારો ડબ્બા (હતા). મોટો વેપાર હતો. (સંવત) ૧૯૬૫-૬૬માં માલ લેવા જતા હતા. કેસરના ડબ્બા. એ વખતે તો એક રૂપિયો .. હતો. અત્યારે તો મોંઘુ થઈ ગયું છે એમ કહે છે. અમારે વેપાર હતો ત્યારે કેસરના ડબ્બા લાવતા. ડબ્બો લેવા ગયા હતા. ઘણું મોટું ગોદામ. કેસરના ડબ્બા ભર્યા હતા. એમ આ ભગવાન આહાહા..! પૂર્ણ ગુણનું મોટું ગોદામ છે. પૂર્ણ ગુણનું ગોદામ છે. આહાહા..! ત્રણ બોલ. ઘણીવાર કહે છે ને? અનંતગુણનું ગોદામ છે. અનંત શક્તિનું સંગ્રહાલય છે. અનંતશક્તિનું સંગ્રહનો આલય-સ્થાન છે અને અનંતસ્વભાવનો સાગર છે. તમારો સાગર છે. આહાહા..!

એવા ભગવાનમાં યથાખ્યાતચારિત્રનો અભાવ છે. અરે..! કેવળજ્ઞાનનો અભાવ છે. છે? ક્ષાયિકભાવનું કેવળજ્ઞાન. આહાહા..! ભગવાન પૂર્ણાનંદ સહજાત્મ સ્વરૂપ. સહજ સ્વરૂપ પૂર્ણ... પૂર્ણ... પૂર્ણ... પ્રભુ! એમાં કેવળજ્ઞાનની પર્યાયનો પણ અભાવ છે. કેમકે એ પર્યાય છે. એ દ્રવ્ય ઉપર તરે છે. કેવળજ્ઞાનનો પણ દ્રવ્યમાં પ્રવેશ નથી. આહાહા..! અહીં તો હજી પુણ્યના પરિણામ દયા-દાનથી ધર્મ થાય છે, વ્યવહાર કરતા-કરતા ધર્મ થાય છે (એમ માને). અરે..! પ્રભુ! આત્માને ઘણું કલંક લગાવે છે. આહાહા..!

અહીંયા તો કહે છે, કે કેવળજ્ઞાન ક્ષાયિકભાવ અને કેવળદર્શન ક્ષાયિકભાવ ‘તથા અંતરાયકર્મના ક્ષયજનિત..’ નિમિત્તથી કથન છે. ‘દાન,...’ પોતાના પૂર્ણ સ્વરૂપનું દાન પોતાને દીધું. ‘લાભ,...’ પૂર્ણ સ્વરૂપનો લાભ થયો. પૂર્ણ સ્વરૂપનો ભોગ થયો. પૂર્ણ સ્વરૂપને વારંવાર ભોગવવું. અને પૂર્ણ વીર્ય. ક્ષાયિકભાવ એ દાન, ક્ષાયિકભાવ એ લાભ, ક્ષાયિકભાવ એ ભોગ, ક્ષાયિકભાવ એ ઉપભોગ અને ક્ષાયિકભાવ એ વીર્ય. આહાહા..! અનંત ચતુષ્ટય જે ભગવાનને

પ્રગટ થાય છે, અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતઆનંદ અને અનંતવીર્ય. એ પર્યાયનો પણ ત્રિકાળી દ્રવ્યમાં અભાવ છે. આ તો લોકોને સાંભળવા પણ નથી મળતું. આહાહા...! દુનિયાના ભાગ્ય છે કે આવી ચીજ રહી ગઈ છે. આહાહા...! ત્રણલોકના નાથ સીમંધર ભગવાન સમવસરણમાં બિરાજે છે એમની આ વાણી છે. ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’ તો આડતિયા થઈને દુનિયાને જાહેર કરે છે. કે પ્રભુ આમ કહે છે, ભાઈ! આહાહા...!

તારી પ્રભુતાની મોટપમાં નાથ! કેવળજ્ઞાનનો પણ અભાવ છે, એવી તારી મોટપ છે. તારી મહિમાનો પાર નથી, પ્રભુ! આહા...! તું ક્યાં જાય છે? આહાહા...! થોડી લક્ષ્મી મળે, આબરૂ મળે, વિષય ભોગમાં અનુકૂળતા મળે, પ્રભુ! તારી મોટપનો પાર નથી. જેમાં કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન પણ નથી. અને આ ચાર ‘દાન, લાભ...’ પણ નહિ. પોતાના સ્વરૂપનું પૂર્ણ દાન અંદર આવી ગયું. પૂર્ણ સ્વરૂપનું સંપ્રદાન દાન, પર્યાયમાં પૂર્ણ સ્વરૂપનું દાન, પોતાનું દાન. પરના દાન-જ્ઞાનની વાત નથી. એ દાન અને પૂર્ણ સ્વરૂપનો પર્યાયમાં લાભ થયો-ક્ષાયિક લાભ. પૂર્ણ સ્વરૂપનો ‘ભોગ,..’ વારંવાર ભોગવવો. એકવાર ભોગવવો એ ભોગ અને વારંવાર ભોગવવો એ ‘ઉપભોગ’ એ ક્ષાયિકભાવ પ્રગટ્યો. અને ‘વીર્ય,...’ પુરુષાર્થ ક્ષાયિકભાવ પ્રગટ થયો. એ ક્ષાયિકભાવ પ્રગટ થયો પણ એ ક્ષાયિકભાવ દ્રવ્યમાં નથી. આહાહા...! એવી દષ્ટિ કરાવવા સહજાત્મ સ્વરૂપ પ્રભુ, એની દષ્ટિ કરાવવા, સમ્યગ્દર્શન કરાવવા આ વાત કરી છે. અને એ સમ્યગ્દર્શન વિના બધા થોથા છે. એ અપવાસ કરે, લાખ કરોડ કરે અને અબજોના દાન કરે અને લાખો મંદિર બનાવે, એમાં સંસારનો અંત નથી આવતો. આહાહા...! વિશેષ કહેશે.

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)